

In memoriam: Emeritusprofessori Juhani Nikkilä

Loppuvuodesta meidät tavoitti suru-uutinen emeritusprofessori Juhani Nikkilän menehtymisestä.

Professori Juhani Nikkilä syntyi 29.5.1947 Helsingissä. Hän kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1968 Tampereen klassillisesta lyseosta, jonka jälkeen hän siirtyi opiskelemaan Tampereen yliopistoon hallintotiedettä ja valmistui yhteiskuntatieteiden maisteriksi vuonna 1973. Hän väitteli hallintotieteiden tohtoriksi Tampereen yliopistosta vuonna 1983 väitöskirjallaan, joka käsitteli kriittisen teorian byrokraatiakonseptiota, keskitetyen hermeneuttis-dialektisen metodin ja ideologiakritiikin merkitykseen julkishallinnollisten ongelmien, erityisesti kansalainen-byrokratiasuhteen tutkimiseen. Poliittis-hallinnollisen järjestelmän muutoksen ja sen vaikutusten kriittinen tarkastelu kansalainen-byrokratiasuhteen muodostumiseen osoitti poikkeuksellisen vahvaa teoreettista hahmottamiskykyä ja monitasoista analyttistä ajattelua, mutta myös tieteellistä visionäärisyyttä.

Juhani Nikkilä työskenteli julkishallinnon professorina Lapin yliopistossa vuosina 1991–1997. Professorin työnsä ohessa hän toimi yhteiskuntatieteiden tiedekunnan dekaanina vuosina 1992–1994.

Professorina toimiessaan Nikkilän kiinnostus suuntautui yhä vahvemmin terveysalan ja erityisesti terveyshallinnon avoimena oleviin ja vähän tutkittuihin kysymyksiin.

Hänet kutsuttiin terveyshallintotieteen professoriksi Oulun yliopiston lääketieteelliseen tiedekuntaan 1.9.1997. Hän tarttui innokkaasti toimeen ja kehitti terveyshallintotiedettä, mutta myös hoitotieteen ja terveyshallintotieteen laitosta organisaationa monin tavoin. Hän toimi vuosia laitoksen varajohtajan tehtävissä.

Hänen terveyshallintotieteen visiostaan voidaan erottaa neljä intentiota.

Ensimmäinen oli asiakkaan näkökulman korostaminen terveydenhuollossa. Hänen mukaansa hallinto on palvelutehtävä – ja ihmistä varten. Osoituksena hänen vahvasta visiostaan, häntä pyydettiin STM:n selvitysmieheksi terveydenhuollon kehittämisprojektiin (vuosina 1997–

1998), joka liittyi potilaan aseman parantamiseen.

Toisaalta Nikkilä puhui vahvasti teoreettisen tiedon ja käytännön toiminnan yhdistämisen merkityksestä. Tiede ei voi elää hänen mukaansa omassa kuplassaan, vaan tieteentekijöiden tulee kuunnella herkillä korvalla käytännön toimijoita. Hän kirjoitti yhdessä tutkijakollegoidensa kanssa aiheesta lukuisia tieteellisiä artikkeleita ja oppikirjoja. Hän vaikutti merkittäväällä panoksellaan sekä avoimen yliopiston terveyshallintotieteen opetuksen, että eri tasoisten johtamiskoulutusten kehittämiseen. Hän ansioitui kouluttamalla valtavan määrän johtajia, suunnitteli joita ja muita asiantuntijoita terveysalalle.

Kolmas näkökulma oli tarkastella terveysalan moniammatillisena kokonaisuutena. Hänestä vain yksittäisen terveysalan profession tarkastelu kuvasi todellisuutta hyvin suppeasti. Jo väitöskirjassaan Nikkilä kiinnostui integraation käsitteestä, ja sen soveltaminen terveyshallintotieteen opetuksessa ja tutkimuksessa kuvasti kriittisen tiedon soveltamispyrkimyksiä empiiriluontoisen terveydenhuollon muutospyrkimyksiin.

Neljänneksi hän arvosti monitieteisyyttä ja monitieteistä tutkimusta. Se näkyi hänen ohjauksissaan lukuisissa väitöskirjoissa ja tekemisissään omassa tutkimuksessa ja tieteellisissä julkaisuissa, mutta myös siinä, että Nikkilä oli perustamassa vuonna 1981 Hallinnon tutkimuksen seuraa ja että vuoden päästä alettiinkin julkaista Hallinnon Tutkimus -lehteä.

Hänen laaja-alaisuuttaan hyödynnettiin paljon erilaisissa akateemisissa asiantuntijatehtävissä, kuten esitarkastajana, vastaväittäjänä, dosentuurien arvioijana ja tehtävänäntäytöissä arvioijana.

Professori Nikkilä tuli tunnetuksi siitä, että opetus ja opiskelijat olivat lähellä hänen sydäntään. Hänellä oli rauhallinen olemus ja erityinen tapa kohdata ihmiset, ja hän muisti uusien opiskelijoiden nimet heti ensitapaamisesta lähtien. Hänen luentokarismansa ansiosta opiskelijat viihtyivät hänen luennoillaan. Nikkilällä oli poikkeuksellisen läsnä oleva taito sekä kysyä

että kuunnella. Vuorovaikutteisella tyylillään hän innosti aidosti opiskelijoita pohtimaan hallintotieteen erityiskysymyksiä. Työyhteisössä hän oli erittäin pidetty henkilö, jolle kerrottiin ilot ja huolet. Hän oli luottamusta herättävä ja hyvin ihmisläheinen professori.

Professori Nikkilä työskenteli Oulun yliopistolla vuoteen 2011 saakka, jonka jälkeen hän jäi viettämään eläkepäiviään Tampereelle puolisonsa Helenan sekä lastensa ja lastenlastensa pariin. Juhani mielellään kertoili muun muassa eläkepäiviensä tennisharrastuksesta meille kollegoilleen, huumoria unohtamatta.

Professori Juhani Nikkilä kuoli marraskuun 20. päivänä 2021.

Hän jätti lähtemättömän jäljen lukuisiin akateemisiin kollegoihin, tutkijoihin, opiskelijoihin, asiantuntijoihin, sosiaali- ja terveydenhuollon johtajiin, sekä meihin läheisiin tutkijakollegoihinsa painottaessaan ihmisläheistä hallintoa.

Entinen Oulun yliopiston terveyshallintotieteen tiimi

Leena Turkki, Marjo Suhonen ja Hanna Tiirinki